

ŘÁD KORUNOVÁNÍ KRÁLE ČESKÉHO A KRÁLOVNY

Řád korunování krále českého a královny

Český korunovační řád je jednou z našich nejvýznamnějších historických i právních památek. Byl pořízen na pokyn Karla IV., nejprve v latinském znění, a ještě za života Karla IV. byl přeložen do češtiny. Z období do roku 1500 se český překlad nazývaný později *Řád korunování krále českého a královny* dochoval v pěti rukopisech, z nichž tzv. litoměřický byl ve 20. století dlouhá desetiletí považován za nezvěstný. Při záměru zpřístupnit současnému čtenáři jeden z dochovaných staročeských textů korunovačního řádu bylo těžké se rozhodnout, kterému z rukopisů dát přednost. Poté, co byl překvapivě znovu nalezen litoměřický rukopis, padla volba na znění korunovačního řádu z poslední třetiny 15. století zapsané v rukopisu Knihovny Biskupství litoměřického. Nepočítáme-li různočtení z tohoto rukopisu (jak se ukázalo, ne zcela vyčerpávající) uvedené pod čarou v Emlerově edici z roku 1878, vychází tento text poprvé.

Předloha: rukopis, Česko, Litoměřice, Knihovna Biskupství litoměřického, sign.: B I F 54, 202v–220r

Elektronickou edici připravili: Martina Jamborová (editorka), Boris Lehečka (kódování TEI)

Copyright © Martina Jamborová, 2013

Copyright © oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2013

Copyright © Nakladatelství Academia, Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 2013

E-mailový kontakt: vyvoj@ujc.cas.cz

Obálku navrhl Robin Brichta s použitím obrázku ze Snáře Vavřince z Březové (polovina 15. století, Moravská zemská knihovna v Brně, signatura Mk 0000.0014, fol. 1r). Při tvorbě knihy byla použita písma FreeSerif a FreeSans.

Edice vznikla v rámci řešení projektu GA ČR č. P406/10/1140 *Výzkum historické češtiny (na základě nových materiálových bází)*.

ISBN 978-80-86496-71-9 (PDF)

ISBN 978-80-86496-72-6 (EPUB)

Vydal Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Nakladatelství Academia.
Praha 2013.

Obsah

Řád korunování krále českého a královny.....	1
Souhrnná ediční poznámka.....	15
Komentář editora.....	17

Řád korunování krále českého a královny

[202v] Počíná se řád korunování krále českého. Nejprve arcibiskup pražský s preláty, s kniežaty a šlechtici provodí knieže, ješto chtie králem korunovati, na Vyšehrad. A tu pomodléce se, vrátie se s ním do kostela Pražského, hlavy všeho arcibiskupstvie, aby tu nešpor slyšeli. Potom dokonajíce nešpor, dovedeno bude knieže dřievěřečenými v to miesto, kdež jest komňata jemu slovutně připravena. Opět ráno v zvonění^a prvnie arcibiskup a jeho podbiskupie a jiní biskupové a preláci zberú se v kostele Pražském, aby se oblekli: biskupové v své biskupie rúcha a jiní v svého duostojenstvie znamenie. A tu zjednajíce procesí, plenář, meč svatého Václava, kříže, kadidlnici a vodu svacenú nesúce, pójdu, aby dovedli knieže dřievěřečené z komňaty do kostela. Kteřížto přijdúce na miesto, tu, kdež knieže leží v komňatě, oblečen skrze naj[203r]svrchnějšieho Královstvie českého komorníka v třevíce králové, v sukni a v plášť otevřený. A tu s ním budú kniežata a šlechtici. Pak pokadiece jeho kaděním a pokropiece svacenú vodú, zdvihne jej arcibiskup za ruku k vstání. Tehda jeden z biskupův die tuto modlitbu:

„Všemohúci věčný bože, jenž sluhu tvého N.¹ královstvie výsostí ráčils povýšiti, daj, prosíme, aby on tak tohoto světa běhu, tak vuobec všech spasenie zjednal, aby od cesty tvé spravedlnosti nikdy neodstúpil, skrze² Krista, hospodina našeho. Amen.“

Tehdy vezmú jej dva biskupi za pravú a za levú stranu poctivě připravena, majíce svátost, šíje vyvyšující³, od jehožto boka neodstúpie až do skonání. I povedú jej prostřed kostela před oltář svatého Kříže a arcibiskup a procesí napřed pójdu. A mezi arcibiskupem a kniežetem z komňaty vychodíe, pořádně pójdu kniežata a šlechtici, znamenie králová, tověz korunu, žezlo, jablko, meč nesúce, kterýmžto komorník Královstvie českého, hólků jim cestu čině, předejde. Kterážto znamenie všechna na oltář svatého Víta, když tam přijdú, poctivě položíe. Procesí pak bude od komňaty dřievěřečené skrze sieň královú a vyjde skrze vrata, ješto hledie proti svatému Jiří. A když pójde, tehda u veliký zvon vzvonie. Když pak vyjdú z komňaty, jeden z biskupův počne responsoř tuto:

„Aj, teď posielám anjela mého, jenž předejde tě, a střežil tebe [203v] vždy. Zachovaj a poslúchaj hlasu mého a nepřítel budu nepřátelóm mým a smucujícíe tě smútím, a předejde tě anjel můj.“

Versus. „Izraheli, budeš li mne poslúchat, nebude v tobě buoh črstvý, ani klaněti se budeš buohu jinému; nebo já sem hospodin.“

Responsio. „A předejde tě anjel můj.“

To skonajíce a knieže prostřed kostela před oltářem svatého Kříže poctivě postaviece, dějí žáci tuto antifonu:

„Utvrď se ruka tvá a povýšena buď pravice tvá, spravedlnost a súd při hotování stolice tvé, milosrdenstvie a pravda předejdú obličej tvůj. *Alleluia!*“

Žalm: „Milosrdenstvie hospodina na věky budu zpíevati.“ „Chvála otcí i synu i svatému duchu.“ Opačujícíe vždy po každém verši: „Utvrď se ruka tvá.“ To dokonajíce, jeden z biskupův die tuto modlitbu:

„Bože, jenž vieš, že národ člověčí žádnú mocí nemóž státi, puojč milostivě, aby sluha tvůj, jehožtos nad tvůj lid chtěl zvésti, tak tvů byl posílen pomocí, aby jimi mohl vlásti, i také mohl prospěšen býti skrze Krista, hospodina našeho. Amen.“

^a zvonění] zvonienie

¹ iniciála „N.“ zastupuje v rukopisu jméno konkrétní osoby, který má být korunována

² za „skrze“ omylem zapsáno „h“

³ rkp A „svátost s šíje visující“ (za lat. reliquias collo pendentes); asi vlivem zápisu „wyffugyczy“ v rkp A došlo k porušení smyslu v mladších rkp, v nichž místo visující čteme vyvyšující

Tehdy knieže, pomodle se⁴ svätosti na oltári svätého Kříže položené, vrátie se s procesí před oltář svätého Víta a tu na stolič královsky připravenú, a jiná kniežata, biskupi a preláci v svých stolicích také podobně připravených ustaviece, jeden z biskupův počne tento žalm: „Uslyš tě hospodin den smúcenie tvého.“ Kterýžto dokonajíc, die tento verš: „Hospodine, spase[204r]na učiň krále.“

Responsio. „A uslyš nás v den, kteréhož vzývati budem v tě.“

Potom die kolektu: „Hospodine, pokorných ustaviteli, jenž nás svätého ducha osvícením těšíš, rozšíř nad tímto sluhú tvým N. milost svú, aby skrze něho v tvého nás počili byti příštíe, skrze téhož hospodina našeho Jezu Krista. Amen.“

Jiný biskup die tuto kolektu: „Všemohúcí věčný bože, nebeských i zemských věcí uskrovniteli, jenž sluhu tvého N. na královstvie výsost a duostojenstvie ráčil vzvésti, pójč, prosíme, aby všeho protivienstvie jsa zbaven^b, cierkevného pokoje darem ohrazen byl a k věčného pokoje radosti skrze tě dařícíeho dojíti zaslúžil, skrze Krista hospodina. Amen.“

To učiniece, bude jedno kázanie k žákovstvu a druhé k uobecnému lidu, vše jednoho času krátce.

Tehdy arcibiskup prostředním a prostranným hlasem otieže kniežete: „Chceš li svatú vieru od křesťanských mužův danú držeti a skutky spravedlivými⁵ chovati?“

Odpovie: „Chci.“

Opět tieže jeho: „Chceš li od boha tobě královstvie pójčeného podlé spravedlnosti otcův tvých zpravovati a brániti?“

Odpovie: „Tak, jakž božskú posílen pomocí a utěšením všech věrných jeho moci budu, tak věrně vše sľubuji činiti.“

Tehdy arcibiskup vzmluví k lidu těmito slovy, řka: „Chcete li takému N. kniežeti a zprávci se poddati a jeho královstvie tvrdú věrú ustanoviti a ku přikázání jeho poslušni býti podlé slova svätého [204v] apoštola, jenž die: Všeliká duše mocem vyšším poddána buď, leč králi jakožto povýšenému?“

Tehdy od okolo stojícíeho žákovstva a lidu jednostajně bude řečeno: „Rádi, rádi, rádi!“

Tehdy arcibiskup se všemi biskupy die tuto modlitbu: „Tebe nazýváme, hospodine, svatý otče, všemohúcí věčný bože, aby tohoto sluhu tvého N., jehožto tvého božského způsobenie rozšafností s počátku stvoření jeho až do tohoto nynějšíeho dne v květu⁶ mladosti radující se ruosti pójčil, aby jej tvé milosti darem zbohatě a plna milosti a pravdy ze dne v den před bohem i lidem k lepšímu prospievati vždy kázal^c, aby svrchního vladařstvie stolič, milosti nebeské štědroty raduje se, přijal, a milosrdenstvie tvého vždy od nepřátelského protivienstvie odevšad jsa ohrazen, osadú jemu poručenú s pokojem milostivým a mocí vítězstvie šťastně vlásti zaslúžil skrze Krista hospodina. Amen.“

Tuto modlitbu dokonajíce, knieže a arcibiskup se všemi biskupy polože se před oltářem a má býti čtena letanie, jižto arcibiskup počne a kantorové budú konati, až do onoho verše: „Aby tohoto sluhu tvého,“⁷ kterúžto některý z biskupův die.

Potom arcibiskup počne: „*Kyrieleyson, Kristeleyson.* Kriste, uslyš nás. Spasiteli světa, pomoz nám. Svatá Mařie, pros za nás. Svatý Michale, pros za nás. Svatý Gabrieli, pros za nás. Svatý Rafaeli, pros za nás. Světí kuoři^d anjelští, proste za nás. Svatý [205r] Jene Křítiteli,

⁴ písárem omylem zapsáno a slabě škrtnuto „pa“

^b *zbaven*] zbavel

⁵ písárem škrtnuto „držeti“

⁶ písárem škrtnuto „radosti“

^c *kázal*] kaz

⁷ v rkp A „a ot modlitv<y> až do oné modlitvy: Bože nevypravený“, podobně rkp B, C; v D, E vynecháno

^d *kuoři*] kuory

pros za nás. Svatý Petře, pros za nás. Svatý Pavle, pros za nás. Svatý Ondřeji, pros za nás. Svatý Jakube, pros za nás. Svatý Jene, pros za nás. Svatý Thómo, pros za nás. Svatý Filipe, pros za nás. Svatý Jakube, pros za nás. Svatý Bartoloměji, pros za nás. Svatý Matěji, pros za nás. Svatý Šimone, pros za nás. Svatý Tadee, pros za nás. Svatý Matúši, pros za nás. Svatý Lukáši, pros za nás. Svatý Marku, pros za nás. Svatý kuoře apoštolský a evanjelistský, pros za nás. Svatý Štěpáne, pros za nás. Svatý Víte, pros za nás. Svatý Václave, pros za nás. Svatý Vojtěše, pros za nás. Svatý Zigmunde, pros za nás. Svatý Jiří, pros za nás. Svatý Benedikte s svú bratří, pros za nás. Svatý kuoře mučedlníkův, pros za nás. Svatý Silvestře, pros za nás. Svatý Řehoři, pros za nás. Svatý Martine, pros za nás. Svatý Mikuláši, pros za nás. Svatý Francišku, pros za nás. Svatý Prokope, pros za nás. Svatý kuoře zpovědníkův, pros za nás. Svatá Maříe Majdaléno, pros za nás. Svatá Margareto, pros za nás. Svatá Kateřino, pros za nás. Svatá Kláro, pros za nás. Svatá Lidmilo, pros za nás. Svatý kuoře panenský, pros za nás. Všichni boží světí, proste za nás. Milostiv buď, odpusť jemu, hospodine. Milostiv buď, uslyš jeho, hospodine. Od osidl diábelských zprošť jeho, hospodine. Od náhlé a nepřevědéné smrti zprošť jeho, hospodine. Skrže svaté tvé narozenie zprošť jeho, hospodine. V den súdný zprošť jeho, hospodine. Hříšníci tebe prosímy, uslyš nás. Aby pokoj a smieření nám dal, tebe prosímy, uslyš nás. Aby odpuštění všech hříchův dal jemu, tebe prosímy, uslyš nás.“ Arcibiskup die toto: „Aby tohoto sluhu tvého v tvé spravedlnosti, milosti a svatosti zachovati ráčil, tebe prosímy, uslyš nás. [205v] Aby tohoto sluhu tvého N. králem zvoliti ráčil, tebe prosímy, uslyš nás. Aby jeho požehnati a povýšiti ráčil, tebe prosímy, uslyš nás. Aby jeho na ciesařstvie povýšení dovésti ráčil, tebe prosímy, uslyš nás. Synu boží, tebe prosímy, uslyš nás. Beránku boží, ještě snímáš hříchy světa, odpusť jemu, hospodine. Beránku boží, uslyš jeho, hospodine. Beránku boží, smiluj se nad námi. Kriste, uslyš nás. *Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson. Otče náš.*“

Responsio. „A neuvoď nás v pokušení.“ *Wersus.* „Ukaž nám, hospodine, milosrdenství tvé.“ *Responsio.* „A spasenie tvé daj nám.“ *Wersus.* „Hospodine, uslyš modlitbu mů.“ *Responsio.* „A volanie mé k tobě příd.“ „Hospodin s vámi.“ *Responsio.* „I s duchem tvým.“ Počínají se modlitby.

„Bože, jenž lidu tvému svú mocí radíš a milostí panuješ, daj tomuto sluze tvému duch moudrosti s opravováním kázni, aby tobě se vším srdcem nábožen v království zpravování ostal vždycky statečen a tvým darem za jeho časuov bezpečenství cirkve zpraveno bylo, a v tichosti náboženství křesťanské ostalo, aby v dobrých skutcích trvaje, do věčného království tebu vuodcí mohl přijíti, skrze Krista hospodina. Amen.“

Modlitba: „Požehnaj, hospodine, tohoto krále našeho N., jenž všechna království uskrovueš od věku; a takým jeho požehnáním oslav, aby Davidova požehnání a povýšení držal žezlo, a oslaven jsa, v jeho ihned nalezen byl zaslúžení. Daj jemu tvým nadšením s krotkostí tak zpravovati lid, jakožtos Šalomúnovi dal tvé obdržeti království pokojně, [206r] aby tobě vždycky s strachem byl poddán a tobě rytěroval s pokojem. Buď tvým štítem zasloněn s svými pány a všudy tvú milostí vítězem buď. Ucti jeho mimo všechny krále národův, šťasten jsa nad lidem panuj a šťastně jemu národové se klanějte. Buď živ mezi lidskými pluky, veleben buď v súdiech spravedlnosti, zvláště vzbohať jeho tvá přebohatá pravice, bujnú obdrž vlast a jeho dětem daj na budúcie časy. Daj jemu dlúhost života na světě, a v jeho dnech aby vzešla spravedlnost od tebe, mocnú drž zpravování stolicí, aby s veselím a spravedlností u věčném radoval se království skrze Krista hospodina. Amen.“

Modlitba: „Všemohúcí věčný bože, vladaři všeho, země i nebe stvořiteli i způsobce, ciesaři anjelský a všech králi králův a pane panujících, jenž si Abrahamovi, sluze věrnému tvému, nad nepřáteli svítěziti dal, Mojžíšovi a Jozue, lidským prelátóm, mnohé vítězství

puojčil, a pokorného Davida, dietě tvé, království duostojenstvím povýšil, Šalomúna múdrostí a pokoje nevypraveným darem vzbohatil; vzezři, prosíme, k modlitbám pokory naše a na tohoto sluhu tvého N., jehožto jsme pokorným náboženstvím za krále zvolili, požehnání tvých dary rozmnož a jeho pravici tvé moci vždycky a všudy obklič; aby Abrahama dříve řečeného jsa věrú utvrzen, Mojžiesovu krotkostí [206v] ohrazen, Jozue silú posílen, Davidovu pokorú povýšen, Šalomúnovu múdrostí jsa okrášlen, tobě se ve všem slíbil a po cestě spravedlnosti neuraženým chodem vždycky chodil a cierkev tvú potom viec s osadami jej přílučenými tak odchoval a učil a vedl a ohradil a proti všem vidomým i nevidomým nepřátelóm jej mocně a královsky tvé moci opravením přísluhoval a ku pravé víře a pokoje smíření jich umy, tě pomáhajícím, opravil, aby toho lidu spravedlivým poddáním posílen, duostojnú milostí oslaven, na otcovu stolicí slušně tvým smilováním ostúpiti zaslúžil, a tvého zaslonění helmem ohrazen, puklěrem nepřemoženým jsa zasloněn, oděním nebeským jsa obkličěn, žádajícího vítězství truojzvuk šťastně přijal a hruozu své moci nevěřícím ukázal, pokoj tobě rytěřujícím vesele přinesl, skrze pána našeho Jezu Krista, jenž mocí svatého Kříže peklo zbořil a království d'áblovo přemohl, do nebes vítěz vstúpil, v němžto všechna moc a králův záleží vítězství, jenž jest chvála pokorných, život a spasení lidské, jenž s tebou živ jest a kraluje na věky.“

Jiný biskup die tuto modlitbu: „Bože nevypravený, přispořiteli světa a stvořiteli národa lidského jsi a oprávcе ciesařství, potvrditel králův, jenž života věrného přítele tvého, patriarchy našeho Abrahama, [207r] přezvolils krále věkóm budúcího, ty jsúcieho krále tohoto s jeho vojskem, skrze prosbu všech svatých, vším požehnáním zbohať a na stolicí králové tvrdým ustavičenstvím stvrď. Navštěv jeho jakožto Mojžiese ve kři, Jozue v boji, Gedeona na poli^e a Samuele v chrámě a jeho tiem požehnáním hvězdským a rosú tvé múdrosti oblí, kterúžto svatý David v slavnici, Šalomún, syn jeho, tě zjevujícím, přijal z nebes. Buď jemu proti zástupóm nepřátelským meč, pancieř v protivenství, helm v prospěšenství, proti vybojování štít věčný a daj, aby národové jemu drželi vieru, šlechtici jeho a bohatci měli pokoj, milovali lásku a zdržovali se od skúposti, aby mluvili spravedlnost, ostřiehali pravdy a tak lid ten pod jeho přikázáním rostl, posílen požehnáním u věčnosti⁸, aby vždycky ostali, veselíce se v pokoji, vítězové. To on dáti rač, jenž živ jest a kraluje na věky. Amen.“

Tehdy arcibiskup die tuto modlitbu: „Bože, jenž lidu tvému mocí radíš,“ jakožto dříve.

Potom počnú mši. Introit. „Obrániteli náš, obezři, bože, a vzezři v uoblícej mazaného tvého, nebo lepší jest den jeden v sínech tvých nad tisíc.“ Žalm: „Kterak jsú milé schrány tvé, hospodine, moci, žádá a vadne duše má v sieniech božích.“ „Chvála otcí“, potom *Kyrieleyson*. Potom: „Chvála na výsosti bohu.“ Kolekta. „Prosíme, všemohúcí bože, aby sluha tvój N., král náš, jenž [207v] tvým smilováním přijal království vladařství, aby také šlechtností všech přijal vzplody, jimižto jsa podobně okrášlen, i hříechóv se propasti varovati a nepřátely přemoci a k tobě, jenž si cesta, pravda a život, slavněji mohl dojíti, skrze Krista, hospodina našeho. Amen.“

Epištola svatého Petra apoštola: „Najmilejší! Poddáni všemu člověčímu stvoření buďte pro buoh, leč králi, jakožto povýšenému, leč kniežatóm, jakožto od něho poslaných na pomstu zločincóv a k chvále dobrým. Neb tak jest vuole božie, aby dobře činiece, oněměti kázali nevěhľadčstvu lidí neumělých; jakžto svobodní, a ne jakožto majíce zastřenie zlosti svobodenství, ale jakožto sluhy boží. Všechny ctěte, bratrství milujte, boha se bojte, krále v čest mějte; sluhy poddání buďte ve všem strachu pánóm netolik dobrým a skrovným, ale také i poběhlým, neb to jest milost v Kristu Ježíši, hospodinu našem.“

^e poli] pali

⁸ nejasné opravy písáře, místo „u věčnosti“ možné čtení „všie cnosti“

Hradál: „Zprav se modlitba má, zazžení v uobezření tvém, hospodine!“ *Versus.* „Vzdvižení rukú mú obět večernie,“ *alleluia.* *Versus.* „Hospodine, v moci tvé vzraduje se král a na spasiteli tvým zveselí se náramně.“

Po epištole, když kuor bude zpíevati hradál, dva opaty infulovaná v kaple svatého Václava vezmú olej svatý, jenž bude v kalichu velikém postaven^f; kterýžto kalich všečen bude přikryt rúchú hedvábnú, i ponesú [208r] jej poctivě před oltář svatého Víta a stánek nad ním roztažen bude. Kalich pak z jich rukú poctivě s celováním přijma arcibiskup, postaví na oltáři. Potom dokonajíce *alleluia* a sekvencí, arcibiskup pójde k mazání hlavy, prsí, plecí, ramen; kterážto mazanie mají býti spolu. A prvé leje olej na hlavu na kříž, die: „Maži tě za krále olejem svatým neb svaceným.⁹ Svatého ducha milost pokory naše řádem v tě sstup obizná, aby jakožto našima neduostojnýma rukama olejem přirozeným ztučněl si, zevnitř jsa obmyt, také jeho nevidomým mazáním zmazán, utučněn býti zaslúžil vnitř a jeho také najsvrchovanějie duchovním umazáním vždycky omyt, neslušné věci varovati se vši myslí naučil nebo mohl a užitečné duše tvé ustavičně mysliti, žádati a činiti mohl s pomocí pána našeho Jezu Krista, jenž s otcem kraluje na věky věkoma. Amen.“

Modlitba: „Kriste, zmaž tohoto krále na opravování, jakožtos mazal kněže a proroky, krále a mučedníky, kteřížto skrze vieru přemohli jsú královstvie, činili jsú spravedlnost i došli sú slíbenie. Tvé přesvaté mazanie na hlavu jeho steč a vnitř sstup a srdce jeho vnitřnost prostup a slibov, kterýchžto jsú došli převítězní králové, milostí tvú dóstojen byl učiněn, aby na tomto světě šťastně kraloval a jich tovaryství v nebeském království došel, skrze hospo[208v]dina našeho Jezu Krista, syna tvého, jenž zmazán jest olejem veselé na dědice své a mocí svatého Kříže moci povětrné pobojoval, peklo zrušil a vladařstvie diábelské přemohl a do nebes vítěz jsa vstúpil; v jehožto ruce všeliké vítězství, chvála a moc záleží; jenž s tebú živ jest a kraluje v jednotě ducha svatého buoh. Amen.“

Modlitba: „Bóh, boží syn Jezus Kristus, hospodin náš, jenž od otce olejem veselé zmazán jest nad účastníky své, skrze nynějšieho svatého mazanie vlitie milost ducha svatého, utěšitele, na tvú hlavu vlí požehnání, kterýžto až do vnitřnosti srdce tvého projíti kaž, aby tiemto vědomým a dotýkavým darem nevědomě mohl přijíti a časné královstvie spravedlivú skrovností dokonaje, věčně s ním kralovati zaslúžil, jenž sám bez hříechu král králův živ jest, a kraluje v jednotě ducha svatého. Amen.“

Modlitba: „Bože, jenž si spravedlivých chvála a milosrdenství hříšných, jenž si poslal syna tvého předrahu svú krví lidské pokolenie vykúpiti, jenž třěš boje a obránce jsi v tě úfajících a pod jehožto dobrovolenstvím všech království záleží moc, tebe pokorně prosíme, aby tohoto krále, sluhu tvého N., v tvé milosrdenství úfajcieho, na nynějšie stolicí požehnal ihned a tu býti ráčil, aby on, jenž tvým žádá zacloněním obráněn býti, všech byl nepřítel mocnější. [209r] Učiň jeho, hospodine, blahoslavena a vítězem nepřítel všech svých. Korunuj jeho korunú spravedlnosti a milosti, aby ze všeho srdce a vši myslí v té vieře tobě slúžil, tvú svatú cirkvev obraňoval a povyšoval a lid od tebe jemu poručený spravedlivě opravoval, žádného práva úkladem zlých v nespravedlnost obracoval. Zapal, hospodine, srdce jeho k milování milosti tvé skrze mazanie tohoto oleje, kterýmžtos mazal krále a proroky, aby spravedlnost miluje, po cestě spravedlnosti ochotně lid veda, potom po skonání od tebe způsobených v králové výsosti let věku jeho k tobě přijíti zaslúžil, skrze Krista pána našeho. Amen.“

^f *postaven*] pofta

⁹ v rkp A „ve jmě Otcě i Syna i svatého Ducha. Amen. Pokoj s tebú. Odpovie: I s tvým duchem. Zatiem pak kuor bude zpíevati tuto antifonu: Umazali sú Šalomúna Sadoch kněz a Nathan prorok za krále v Gioně a chodiece veselí řekli sú: Bud' živ král na věky, *alleluia*! A tak dlůžě budú opačujícíe zpíevati, doněvadž sě mazanie neskoná. Jižto dokonavše a mlčiecie učiniece, arcibiskup prostraně die tyto modlitvy: Maži tě za krále olejem svaceným,“ podobně rkp B, C; v D, E vynecháno

Modlitba: „Všemohúcí věčný bože, jenžs Azaele na Syrii a Hyen na Izrahel skrze Heliáše, Davida a také Saula skrze Samuele proroka za krále zmazati kázal, daj, prosíme, rukama našima pomoc tvého požehnání a tomuto sluze tvému N., jehožto dnes, ač neduostojní, za krále svatým mazáním jsme zmazali, duostojný mazání toho užitek daj a moc. Ustanov, hospodine, kněžstvo na rameni jeho, aby byl silen, spravedliv, věrný, rozšafný, neustávalý, nerozpačlivý, království jeho a lidu tvého zprávc, nevěrných výbojce a spravedlnosti následovník a zaslúžení a provinění odplátce, a cirkve tvé svaté a viery křesťanské obránce, k ozdobě a [chvále]¹⁰ jména tvého slavného, skrze Krista pána našeho. Amen.“

A dokonajíce modlitby, [209v] držením před ním subtile a dialmaky arcibiskup požehná, říkáje tuto modlitbu: „Bože, králi králův a pane panujících, skrze něhožto králi kralují a zákonův ustaviteli práva^g konají, rač milostivě požehnati toto královo rúcho a daj, aby sluha tvůj, král náš N., jenž je má nositi, okrášlením dobrých mravuo a svatých skutkův před obezřením tvým stkvěl se a po časném životě věčnú chválu, ješto času nemá, bez konce držal, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Učině požehnání rúcha, obleče jej v ně a ihned jemu bude mazati ruce, říkáje tuto modlitbu: „Mazáně budte ruce této olejem svaceným, kterýmžto mazání byli králové a proroci, a jakožto mazal Samuel Davida za krále, aby byl požehnaný a ustavený král v tomto království nad lidem tiemto, kterýžto hospodin buoh tvůj dal tobě k opravování a k vládění. To on rač dáti, jenž s otcem a s svatým duchem živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.“

Potom die: „Hospodin s vámi.“ *Responsio.* „I s duchem tvým.“

Modlitba: „Obezři, všemohúcí hospodine, jasným zrakem tohoto slavného krále N., a jakožs požehnal Abrahama, Izáka a Jakuba, takéž jeho štědrým požehnáním duchovnie milosti se vši plností tvé moci obvlažiti a obliti rač. Daj jemu, prosíme, z rosy nebeské a z tučnosti země obilnost obilé, vína a oleje a všeho ovoce hojnost a z štědrosti božského daru dlúhé časy, aby za jeho [210r] kralování bylo zdravie těl u vlasti a pokoj neporušený v království a duostojnost slavná králové síni největším bleskem králové moci všech se stkvěla v noci světlostí najsvětější, aby se sklnula a stkvěním přestkvúcím jakožto bleskem největšie světlosti oblita viděna byla. Daj jemu, všemohúcí bože, aby byl přesilný obránce vlasti, utěšitel kostelův a klášterův svatých s převelikú milostí králového darování, aby byl silnější všech králův, přemahatel vrahův na súzení otbojujících a pohanských národuov. A buď svým nepřátelům velmi hrozný přenajvětší silú králové moci, kniežatům a převysokým pánům a věrným svého království tak byl veleben, mil a lítostiv, aby se jeho všickni báli a jej milovali, a králové z ledví jeho skrze jeho budúcie časuov budúcích aby vyšli, a tak království zde mohl zpravovati všecko, aby po slavných časiach a šťastných tohoto věku radosti věčné u věčném blahoslavenství mieti zaslúžil. A to on rač dáti, jenž jest živ a kraluje věky věkoma. Amen.“

Modlitba: „Ducha svatého milost pokory naše řádem v tě obilná sstup, aby jakožto rukama našima neduostojnýma zmazán olejem přirozeným tučníš zevnitř, takéž jeho nevědomým mazáním mazán jsa, utučněn býti zaslúžil vnitř a jeho duchovním mazáním svrchovaně vsudy zmazán jsa, neslušností se va[210v]roval vši myslí a jimi hrdati se naučil anebo mohl, a užitečné věci duše tvé ustavičně mysliti, činiti i žádati mohl s pomocí hospodina našeho Ježíše Krista, jenž s bohem otcem a s týmž svatým duchem kraluje na věky věkoma. Amen.“

Modlitba jakožto dříve: „Bože, jenž lidu mocí ráčíš,“ a tu modlitbu dokonaje, promění hlas, a die výše, podlé obyčeje prefacie:

¹⁰ doplněno podle rkp A

^g práva] pawa

„Po vsecky věky věkův. Amen.“ „Hospodin buď s vámi.“ „I s duchem tvým.“ „Vzhůru srdce.“ „Máme ku pánu bohu.“ „Dieky vzdáváme pánu bohu našemu.“ „Hodné a spravedlivé jest.“ „Věru hodné a spravedlivé jest, právě¹¹ a spasitedlné. My tobě vždycky a všudy dieky vzdávamy. Hospodine, svatý otče, všemohúcí věčný bože, zvolených sílo, pokorných výsosti, jenž na počátce skrze prolitie potopy hříechy světa trestal a skrze holubici, větev olivy nesúcie, pokoj zemiem navracený ukázals. A opět Aarona, sluhu tvého, skrze mazanie oleje kněžems ustanovil; a potom skrze též masti vlitie na opravovanie lidu izrahelskému kněží a krále i proroky zčinil a obličej cierkve v oleji obveselovati¹² prorockým hlasem sluhy tvého Davida zvěstoval. Prosíme, všemohúcí otče, aby skrze tohoto stvoření tučnost tohoto sluhy tvého N. posvětiti ráčil tvým požehnáním a skrze něho v podobenství holubice pokoj spravedlnosti lidu jemu poddanému dáti a při[211r]klady Aaronovy v božie službě snažně následovati, a královstvie výsosti v radách, v umění a spravedlnosti súdy všudy odjítí a obličej veselosti skrze tohoto oleje mazanie a tvé požehnanie s tvú pomocí vše osadě hotov mieti kaž. A jenž si studnice nepotuchlé světlosti a počátek věčné dobroty, králův utěšitel, dobrého všeho přidavatel a duostojenstvie dařitel, tvé nevypravené milosti sliby všemi prosímy, aby sluhu tvého N., jehožs králového duostojenstvie jeho výsosti chtěl povýšiti, múdrostí a všech jiných ctností okrasú učíň okrášlena, a proto žeť jest tvój dar, že kraluje, buď tvé milosti, aby to šťastně činil, aby v základu viery, naděje a milosti ustaven jsa, hříechův plzkosti odtržen jsa, nad vidomými i nevidomými vrahy vítěz učiněn, poddaného lidu přispořením, prospěšenstvím a bezpečenstvím obveselen, s nimi pochtotným milováním sjednán, pominutého královstvie vladařstvie bez viny držal, od věčného neskonaných radostí tvú milostí došel, skrze Krista pána našeho, skrze něhožto velebnost tvú chválé anjelé, modlé se panstvie, třesú se mocnosti, nebesa i nebeské cnosti, i blahoslavená serafin s tovaryšným veselím světie, s nimižto i naše hlasy aby dopustiti kázal, prosím, pokorným vyznávaním řkúce.“ Potom kuor die: „Svatý, svatý, svatý!“

To dokonaje arcibiskup, vloží na knieže královský plášť, řka: „Vezmi plášť na čtyři hrany [211v] udělaný, skrze něžto srozuměj, že čtyři česti světa božské moci jsú poddány, a nižádný móż šťastně kralovati na zemi, leč by jemu moc kralovanie byla dána z nebes.“

Požehnanie meče králového: „Uslyš, prosíme, hospodine, prosby naše, aby ten meč, jímžto tento sluha tvój N. žádá se opásati, velebností tvé pravice požehnati a posvětiti ráčil, aby obrana a zaclonění mohl býti kostelův, vdov, sirotkův i všech bohu slúžících, proti ukrutnosti pohanské strach a síla, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Potom ot biskupův vezme meč, a s mečem aby věděl, že jemu jest všechno královstvie poručeno, když die arcibiskup: „Vezmi meč skrze ruce biskupově, kterakž kolivěk neduostojně, však náměstvím a mocí svatých apoštolův posvěceně, tobě královsky dán a našeho požehnanie úřadem, na obránění svaté božie cierkve božsky zjednán. A buď pamětliv toho, o němžto Žaltářník prorokoval, řka: ‚Opaš se mečem tvým na ledvie tvé přemocně‘, aby jím a skrze něj moc spravedlnosti činil, těžkost zlosti mocně zkazil nebo zrušil, a svatú boží cierkev i jejie věrné zasloňoval a obraňoval, ani méně pod věrú křivé křesťany nežli křesťanského jména vrahy tupil a zrušil. Vdovám a sirotkům milostivě pomáhaj a jich braň, opuštěné oprav, opravené zachovaj, msti nespravedlnosti, potvrd' dobře způsobené; aby to čině, moci vítězstvím oslaven [212r] a spravedlnosti následovník výborný, s tohoto světa spasitelem, jehožto podobenstvie ve jméno držíte, bez skonanie zaslúžil kralovati, jenž s otcem v jednotě ducha svatého kraluje na věky.“

¹¹ šktem písáře „a spraved“

¹² písářem škrtnuto „li“ v chybném zápisu „obliveselovati“

Opásán pak mečem, takéž od nich vezme náramky, kdyžto die arcibiskup takto: „Vezmi náramky přísnosti a múdrosti a božského oklíčení znamenie, skrze něžto aby rozuměl, že všechna učinění tvá proti nepřátelům vidomým nebo nevidomým mohou býti ohrazena skrze Krista pána našeho.“

Požehnání prstene králového: „Požehnej hospodine a posvěť prsten tento a pošli nadeň sedmý duch tvůj, jehožto sluha tvůj požívaje, prstenem viery darován mocí nejvyššího bez hříechu^h ostříhán byl a všechna požehnání, ješto v Písmě božském nalezena jsou, nadeň štědře sstúpila, aby cožkolivěk posvěťⁱ, posvěceno ostalo, a cožkolivěk požehná, duchovním požehnáním požehnáno bylo, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Když arcibiskup bude jemu vkládati prsten na ruku, die tuto modlitbu: „Vezmi králového duostojenství prsten, a skrze něj v tobě křesťanské viery poznaj znamenie. Neb jakožto dnes posazují tě za hlavu a kníže království a lidu, takéž aby byl trvající přispořitel a ustanovitel křesťanství a křesťanské viery, aby šťasten v diele, bohat u viere, s králem králův radoval se skrze něho, jehožto jest čest a chvála na věky věkův. Amen.“

[212v] Potom vezme meč, jímžto byl opásán, a jej bohu na oltáři ofěruje, jenž hrabě jiných vyšší^k nebo větčí, kterýž tu bude, vyplatí, a vyplatě před ním ponese.

Když pak arcibiskup dá jemu žezlo a jablko, die takto: „Vezmi žezlo, králové moci slovutný prut, tověz přijmi prut moci, kterýmžto aby sám se dobře zpravoval, svatú církev a lid křesťanský tobě ot boha poručený královú mocí ot zlých obraň, křivé treskci, pravé upokoj, aby pravú cestu držeti mohli, tvú pomocí oprav; a zčástného království do věčného vládařství s jeho pomocí došel, jehožto království trvá na věky věkův. Amen.“

Opět die takto: „Přijmi proto prut moci a pravdy, skrze něžto srozuměj, aby krásil o dobrotivých a skrotil zlé, bludné nauč cestě, k okluzným ruky podaj, rozpraš pyšné a zdvihni pokorné; ať by otevřel dveře pán náš Ježíš Kristus, jenž sám o sobě die: ‚Jáť sem dveře, skrze mě ktož vejde, spasen bude‘. A on, jenž jest klíč Davidův a žezlo domu Izrahelova, jenž otevře a žádný nezavře a zavře a žádný neotevře, buď tobě pomocník, jenž vyvede svázaného z domu žaláře, sedícího v temnosti a v stieny smrti, aby ve všem následovati jeho zaslúžil, o němžto prorok David prorokoval, řka: ‚Stolice tvá, bože, na věky věkoma; prut zpravení prut království tvého‘. A následuj onoho, jenž die: ‚Miluj sprá[213r]vedlnost a nenávid’ zlosti. Neb proto mazal tě buoh, buoh tvůj, olejem veselé na příklad onoho, jehožto před věkem zmazal byl nad účastníky jeho, Jezu Krista, pána našeho,‘ jenž s otcem a s svatým duchem živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.“

Po žezlu arcibiskup die tuto modlitbu: „Všemohúcí hospodine, studnice dobrého a všech bože ustaviteli prospěchův, daj, prosíme, sluze tvému N. přijaté dobře zpravovati duostojenství a od tebe jemu danú čest rač posíliti, ucti jeho mimo všechny krále, tvým jeho požehnáním vzbohat a na stolicí království ustavičenstvím stvrď, navštěv jeho v plodu, daj jemu dlúhost života, za dnův jeho aby vždy zchodila spravedlnost, aby s radostí a s veselím u věčném radoval se království skrze Krista pána našeho. Amen.“

Požehnání koruny královny nebo králové, modlitba: „Bože, tvých věrných koruno, jenž na hlavách jich postavuješ korunu drahého kamenie, požehnej a posvěť korunu tuto, aby

^h hříechu] hrzie

ⁱ posvěť] poštieti

^j králového] kralowe

^k vyšší] wyffich

jakožto ona rozličným kamením jest okrášlena, takéž sluha^l tvój^{m,13}, nositel její, mnohých předrahých ctností darem tvů darující milostí byl naplněn, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Potom pokropí svacenú vodú na korunu a pokudí jie biskup alebo arcibiskup, i vstaví ji arcibiskup na hlavu přede všemi biskupy a die tuto modlitbu: „Vezmi korunu královstvie, kterážto ač neduostojnýma, však biskupovýma [213v] rukama na tvú hlavu jest vstavena, skrze nižto svatosti chválu a čest a skutków moci zjevně znamenati rozoměj, skrze ni tě účastníkem tajemstvie našeho nebuď nevědom. A tak jakožto my vnitřní pastýři a zprávce duše sme rozuměni, takéž ty zevnitřní pravý boží následovník a hrdinný proti všem protivníkom církve Kristovy obránce a královstvie tobě ot boha daného a skrze úřad našeho požehnání miesto apoštolův i všech svatých poručeného statečný zprávce a kralovatel prospěšný vždy byl, a mezi slavnými vítězi šlechtnostmi drahého kamenie okrášlen a odplatů věčného štěstie korunován jsa, s vykupitelem a spasitelem Jezu Kristem, jehožto jméno a náměstvie nositiⁿ tě věrie, bez konce se radoval, jenž živ jest a kraluje buoh s bohem otcem na věky věkův. Amen.“

Modlitba: „Bože věčnosti, knieže moci, všech vrahův přemahateli, požehnej tohoto sluhu tvého N., tobě svú hlavu nakloňujícíeho, a v dlúhém zdraví a v prospěšném štěstí jej zachovaj, kdežkolivěk pomoci bude tvé žádati, brzo přispěj a zasloň i obraň. Daj jemu, prosíme, hospodine, bohatstvie milosti tvé, naplň v dobrém žádost jeho, korunuj jeho milosrdenstvím tvým, aby tobě, hospodinu, dobrotivým náboženstvím ustavičně slúžil, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Potom [214r] kuor počne kuor tuto antifonu: „Zachovaj a buď muž a drž přikázanie hospodina tvého, aby chodil po cestách jeho a střeh ustavení jeho a přikázání jeho a svědectvie a súdy jeho, a kam se kolivěk obrátíš, potvrdí tě buoh.“

Potom ihned dějí požehnání naň to, ješto na sněmě říekají: „Požehnej tebe hospodin a ostríehaj tě, a jakožto chtěl tě nad svým lidem býti králem aneb královú, takéž na tomto světě šťastným a věčného štěstie dajť účastnost.“

Modlitba: „Žákovstvo a lid, jehožto chtěl svú pomocí k tvému potvrzení sebrati, svým způsobením a tvým poručenstvím přes dlúhé časy dajť šťastně opravit, aby božieho napomínanie poslúchající, protivenstvie strádající, všeho dobrého plnost majíce, tvého přikázanie věrnú milostí poslúchající, na tomto světě tichosti požívající, věčné chvály nikdy nebyli otlúčeni. To on dáti rač, jenž kraluje na věky věkův. Amen.“

Potom korunován poctivě od biskupův bude veden přes kuor ot oltáře až do stolice a kuor bude zpíevati tuto responsoř: „Žádanie duše jeho dals jemu.“

Po responsoři die jemu arcibiskup takto: „Stój a drž viac miesto, [kteréžtos]¹⁴ až dotavadto otcovým nadstúpením držal, dědičským právem tobě otdané, skrze moc boha všemohúcieho a nynějšie poručenie naše, tověz všech apoštolův i jiných sluh božích, a jimžto žákovstvo svatých oltářův blíže uzříš, tiem jemu větčí [214v] v miestech podobných čest ukázati pomni, a prostředník boží a lidský tě prostředníkem aneb prostřednicí žákovstva a osad učinil.“

Na tomto místě káže jemu siesti na stolicí arcibiskup, řka: „A na té královské stolicí potvrdí tebe buoh a v království věčném s sebu kralovati kaž Ježíš Kristus, pán náš, král králov, pán panujících, jenž s tebu živ jest v jednotě ducha svatého buoh na věky věkův. Amen.“

^l *sluha*] sluhu

^m *tvój*] tneho

¹³ emendace provedena dle znění starších rukopisů

ⁿ *nositi*] nalyti

¹⁴ rkp A „kteréžtos“, B, C „kteréžtos“, zde vynecháno

Tehdy dá jim mír s celováním. Všechn pak žákovský zbor, takému zprávci raduje se, zvučící chválu a vysokým hlasem mužským zpívati budú: „Tě boha chválíme.“ A obec pak: „Hospodine, pomiluj ny.“

Slib a vyznávání královo před stolicí, před bohem a před lidem i žákovstvem: „Vyznávám a slibuji před bohem i anjely jeho nyní i potom vždycky zákon a spravedlnost i pokoj svaté božie církve a lidu mně poddanému podlé moci a vědomie zachovati a činiti, s zachováním milosrdného vzezření, jakžto s radú věrných našich naléztí moci budeme, a biskupův, kostelův božích duostojnú a řádnú čest ukazovati a to, což od císařův a králův, kostelův jim poručeným dáno aneb navraceno jest, bez porušení zachovati, opatům a hrabiem i nádobám kostelním podobnú čest podlé rady věrných našich činiti. Amen.“

Řád na požehnání králové, kterúžto mají světiti ihned, když skoná svěcenie krá[215r]lovo, tímto činem. Ihned korunovavše jeho, a ji když požehnati a korunovati káže: tehdy prostovlasá s okrytú hlavú dvěma biskupoma bude dovedena před oltář, a tu položeci se před oltářem, má se modlití; kterážto ot biskupův zdvižena s modlitby, má opět hlavy pokloniti. To učinice^o arcibiskup die tuto modlitbu:

„Všemohúcí věčný bože, studnice a počátku všie dobroty, jenž ženského národu křehkosti nezamietaje některaké protivíš se, ale milostivě přijímaje raději zvoluješ, a jenž mdlé světa zvoluje, silné všeliké pohanětiš umyslí, jenž také věčné chvály a moci tvého vítězství v ruce Judit ženy, když židovského lidu nad ukrutným nepřítelem kralovati chtěl, vzezři, prosímy, hospodine, na modlitbu pokory naše, na tuto sluhu tvú N., kterúžto pokorným náboženstvím za královú jsme volili, požehnání tvých dary rozmnož a ji pravici tvé moci vždycky a všudy obklič; buď stínem tvého daru odevšad mocně zasloněna, aby vidomého i nevidomého vraha zlosti vítězsky vybojovati mohla a s Sárú a s Rebekú, s Liú a s Ráchel, poctivými a blahoslavenými ženami, plodem života svého obtížena neb vzplozena býti zaslúžila na okrášlení všeho království a stavu svaté božie církve, opravování a také zaslonění skrze Krista pána našeho, jenž z neporušeného blahoslavené panny Marie břicha na[215v]rodív se, navštívení a obnoviti tento svět ráčil jest, jenž s tebú živ jest v jednotě ducha svatého buoh a kraluje na věky věkův. Amen.“

Opět jiné žehnání před oltářem též královny před kniežaty a pány skrze arcibiskupa říkúcieho: „Bože, jenž sám máš nesmrtnost a v světlosti přebýváš neupřístupené, jehožto rozsápnost v svém způsobení nemýlí se, jenžs učinil, ješto budúcie jsú, a zuoveš ta, ješto jsú, jakžto ta, ješto nejsú, jenž pyšné pravým skrovenstvím s kněžství smietáš a pokorné milostivě na výsost vzvodíš: nevypraveného milosrdenství tvého pokorně prosíme, aby jakžto Hester královnu dle židovského zdravie z vězení nebo z uokov zproštění od krále Asverovy komňaty a království jeho účastnosti jítis kázal, takéž tuto sluhu tvú pokory naší požehnáním a křesťanské osady dle spasení k duostojnému a vysokému krále našeho zdávání milosrdně jíti pójč, aby v králového manželství slibu všudy přebývající stydliva, blízku panenství palmu zdržení mohla obdržeti a pánu bohu živému a pravému ve všem a nade všecko slíbiti se ustavičně žádala a tebú nadechnutím, což tobě libo jest, vším srdcem skonala.“

Znamenati jest, že sukně králové i košile mají býti otevřené napřed i nazad až do pasu; a kněz arcibiskup má ji mazati na kříž svatým olejem na [216r] hlavě a na prsech i na pleci a říci, když ji maže, takto: „Ve jmě otce i syna i ducha svatého prospěj tobě toto mazání svatého oleje ke cti a k věčnému potvrzení na věky věkův. Amen.“

Potom modlitba po mazání: „Svatého ducha milost, pokory naše úřadem, v tě plna vstup, a jakožto rukama našima nedůstojnýma olejem přirozeným omyta tu činíš zevniť, takéž

^o učinice] vczinicye

jeho nevidomým mazáním zmazaná utučněna býti zasluž vnitř, a jeho duchovním mazáním svrchovaně vždycky omyta, neslušnosti varovati se a hrdati naučila vši myslí nebo mohla¹⁵, a užitečné duše tvé vždycky mysliti, žádati i činiti mohla, s pomocí hospodina našeho Jezu Krista, jenž s bohem otcem a svatým duchem kraluje na věky věkův. Amen.“

Modlitba: „Všemohúcí, věčný¹⁶ bože, připlouvící duch tvého požehnání na sluhu tvů N. pro nás, jenž se modlíme, milostivě vlí, a kteráž skrze ruce našeho vložení dnešní den králová ustavena jest, svěcení tvého duostojna a zvolena, aby ostala a nikdy potom od tvé milosti odlúčena nebyla jakožto neduostojná, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Po této modlitbě dá králové žezlo arcibiskup, jiného způsobení než královo žezlo, ale prut podobný prutu královu, bez modliteb a pak vloží prsten na prst její arcibiskup, řka takto:

„Vezmi [216v] prsten viery, znamení přísnosti, kterýmžto aby mohla všech kacířských zlostí varovati se a pohanské národy mocí boží tisknutí a ku poznání pravdy přijíti, skrze Ježíše Krista, pána našeho. Amen.“

Modlitba: „Bože, jehožto jest všecka moc a duostojenství, daj sluze své N. znamením tvé viery prospěšné její duostojenství skonání, v němžto aby tobě vždycky ustavičně ostala a tobě ustavičně slíbiti se žádala, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Požehnání koruny králové počíná se takto: „Bože, tvých věrných koruno, jenž na hlavě jich pokládáš korunu z kamení drahého, požehnej a posvěť korunu tuto, aby jakožto ona rozličným drahým kamením jest okrášlena, takéž sluha tvá, nosce její, mnohým drahého kamením ctností darem tvů štědrů milostí naplněna byla, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Tehdy má jie vstavena býti koruna na hlavu od arcibiskupa, kterážto vstavenú mají vzdržovati se všech stran šlechtici čeští. Arcibiskup pak má říci, vstavuje korunu, tuto modlitbu: „Vezmi korunu chvály, čest veselé, aby stkvěcie stkvěla se a věčným radováním korunována byla. Amen.“

Modlitba: „Úřadem našeho duostojenství za královú slovutně požehnaná, vezmi korunu králového zvýšení, kterážto ač neduostojnýma, však biskupovýma rukama na tvů hlavu vstavena jest; a proto jakožto vevnitř zlatem a drahým kamením okrášle[217r]na stkvie se, takéž vnitř zlatem múdrosti a ctnostmi drahého kamení okrášlena býti snaž se, aby po záští tohoto světa s múdrymi pannami choti věčnému, hospodinu našemu Jezu Kristovi, duostojně a slavně vstříeci vyjdúci, nebeského království sieni ve dveře zaslúžila vjíti, s pomocí pána našeho Jezu Krista, jenž s bohem otcem a s svatým duchem živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.“

Modlitba: „Všeho, hospodine, studnice dobrého a všeho prospěšenství dárce, daj sluze tvé N. došlé dobře^p zpravovati duostojenství, aby od tebe jie danú chválu dobrými skutky mohla utvrditi, skrze Krista pána našeho. Amen.“

Po té modlitbě šlechtici, ješto korunu vzdržují, dovedú ji k stolici poctivě připravené a tu ji posadí; a s ní bude šlechtná abatyše svatého Jiří na Praze zákona svatého Benedikta, kterážto pro své duostojenství pozvána a prošena při korunování králové vždy má býti; a okolo nie stanú šlechtici a panie urozené Království českého. Pak v obětování a míru nošení a božieho těla přijímání ovšem řád králový dříve znamenán zachován má býti.

Žehnání korúhve: „Nakloň, hospodine, ucho tvé k modlitbě naše pokory a skrze orodování svatého Michala archanjela tvého a pána nebeských ctností daj nám pomoc

¹⁵ text „s pomocí hospodina“ jako nenáležitě zapsaný písařem velmi řídko podtečkován

¹⁶ „věčný“ zapsáno dvakrát

^p dobře] dobře

pravice tvé, aby jakožs požehnal Abrahama nad pěti králi svítějícíeho a Davida krále, v chvále tvého jména **[217v]** vítězké boje činícíeho. Požehnati a posvětiti rač tuto korúhev, kterúžto na obranu svatě cirkve proti nepřátelské ukrutnosti nosie, aby ve jmě tvě věrní a obraňující lidu tvého po nie jdúcí skrze moc svatého Kříže vítězství nad nepřáteli dobyvše, radovali se, jenž s otcem a s svatým duchem živ jsi a kraluješ na věky věkův. Amen.“

Tuto se dokonává korunování. A potom budú čísti čtenie svatého Matúše:

„V onom času odšedše licoměrníci, učinili radu, aby Ježíše popadli v řeči. I poslachu služebníky své s herodiány, řkúce: ‚Mistře, vieme, že jsi spravedlivý a cestě božie v pravdě učíš, a nenie tobě péče o žádném, ani hledíš na osobu lidskú: slušie li dáti daň ciesaři, čili nic?‘ Poznav pak zlost jich Ježíš, vece: ‚Co mne pokúšiete, pokrytci? Ukažte mi peniez platný.‘ A oni obětovachu jemu peniez. I vece jim Ježíš: ‚Čí jest tento obraz a nápis?‘ Vecechu jemu: ‚Ciesařov.‘ Tehdy vece jim: ‚Protož dajte, co jest ciesařovo, ciesaři, a což jest božieho, bohu.‘ “

Znamenati jest, když budú čísti čtenie, král i králová mají složiti koruny své. A když odečtú čtenie, větčí mezi arcibiskupy nebo biskupy vezme kniehy čtenie i donese králi, aby celoval, a potom králové, potom arcibiskupovi, ješto mši slúží.

Kredu dějí. Ofertoř: „Slyš hlas modlitby mé, králi mój a bože mój! Nebo k tobě modliti se budu, hospodine!“

Po ofertoři šlechtici a páni povedú krále **[218r]** k oltáři, korunu jeho před ním nesúc¹⁷; král pak má ofěrovati chléb biely, stříbrnici plnú vína a zlato, jakožto královému duostojenství zdáti se bude podobno. A králová takéž bude ofěrovati. A jdúce k oltáři i zase se vracující, meč vytržený ponesú před králem.

Secretum. „Daj, prosíme, hospodine, obětované posvěť, aby i nám jednorozeného tvého tělo a krev bylo, i sluze tvému králi našemu N., na obdrženie duše i těla zdravie, a na skonání poručeného úradu, tě darující, vždycky prospievati, skrze téhož Krista pána našeho. Amen.“

Slovutné požehnání na krále a na lid před *Agnus dei*: „Všemohúcí bože, ducha tvého nás zbohať veselím a králi našemu cirkevnému pokoje požívati daj tichosti. Amen. Anjela svého svatého všudy jemu strážti daj a obránci a tak jemu jako nám cností svatých daj posilnění. Amen. Okolek království jeho za dnův jeho pokoj obklič poctivý, a kamžkolivěk se obrátí, jeho protivníkův mysl umdlena buď smucující, a všeho v nás duchovenství hojnost buď skrovna. Amen. To on dáti rač, jenž s otcem a s duchem svatým živ jest a kraluje na věky věkův. Amen.“

Jiné žehnání na krále: „Všemohúcí buoh, jenž tě lidu svého chtěl býti zprávci, on tě nebeským požehnáním světě, věčného království dajť býti účastníkem. Amen. A pójč tobě proti všem viery křesťanské nepřátelóm vidomým i také nevidomým vítězství slavné **[218v]** a pokoje i odpočinutie cirkevného zšťastného tě učíň dalece i široce základcí. Amen. Aby to vladařství království držiece, lid tobě poddaný křesťanského zákona práva ostřiehaje, odevšad bezpečen, pokoje tichého požíval a tě v zboru svatých ustaviti ráčil a věčným štěstím tudiež za jedno s tebú radovati se zaslúžil. To on dáti rač, jehožto království a ciesařství bez konce trvá na věky věkův. Amen.“

Opět znamenati jest, že ten, jenž jest dal králi čtenie celovati, má po *Pax domini* vzieti mír ot arcibiskupa mši slúžícíeho a nésti králi i králové s knihami a po něm všickni i biskupové dadie celování míru jeden po druhém králi na své stolici sedícíemu.

¹⁷ omylem zapsáno dvakrát „nesúc“

Opět znamenaj, že po umytí arcibiskupovu neb po mši, zdá li se podobné, opět kniežata nebo šlechtici přivedú krále před oltář a tu přijme tělo a krev boží z ruky arcibiskupovy mši slúžícíeho.

Komunie: „Urozuměj volanie mé, přichyl se k hlasu modlitby mé, králi mój a bože mój, nebo k tobě^q zmodlím se, hospodine!“

Complenda: „Toto nás, hospodine, obcovanie učíš od hříechu a sluhu tvého N., krále našeho, ote všeho obraň protivenstvie, aby cierkevného pokoje obdržal tichost a po dokonání tohoto světa k věčnému došel dědicství, skrze pána našeho Ježíše Krista, jenž s tebú živ jest a kraluje buoh v jednotě ducha svatého po vseckny věky věkův. Amen.“

Tuto se doko[219r]nává řád korunování králova i králové Českého královstvie.

Tuto pak počíná se řád obláčení králového, k jeho velebnosti ukázaní nebo k sídu. Ale dříve, než obleče se, před rúchem die tento žalm: „Proč sú se rydali národové“; a onoho žalmu tyto verše: „Strach boží svatý bydlí na věky věkoma; práva hospodinova věrna sama v sobě“, až do konce toho žalmu, a potom ihned oblekú jej.

A najprvé, obláčeje se v sukni, die: „Abych miloval pravdu a nenáviděl zlosti, protož zmazal mě buoh, buoh mój, olejem veselé nad dědice mé.“

Potom obuje se v střevíce královské, říkáje tento žalm: „Svěcenie nohám mým slovo tvé a světlo stezkám mým; přísáhl sem a ustavil sem ostřiehati súdov spravedlnosti tvé. Ponížen sem až ovšem hospodine, obživ mě podlé slova tvého. Volnosti úst mých dobře libé učin, hospodine, a súdov tvých nauč mě. Duše má v rukú mú vždy, a zákona tvého nezapomněl sem. Položili sú hříešníci osidlo mně, a od přikázanie neblúdil sem. Dědinú získal sem svědectvie tvá na věky, nebo veselé srdce mého jsú. Přichýlil sem srdce mé k činění spravedlností tvých u věk pro otplatu.“

Potom vezme náramky, řka: „Jenž učí k šermování ruce mé a prsty mé k bojování; a položil jest jakožto lučiště mosazné ramena má.“

[219v] Potom vezme dialmatyku, říkáje:¹⁸ „Nalez mě hospodin sluhu svého, olejem svatým svým zmazal ruce mé, ruka pak jeho pomáhati bude mně.“

Potom vezme prsten, říkáje: „Vezmi královského duostojenstvie prsten a křesťanské viery znamenie.“

Potom vezme plášť s záponú, říkáje: „Oblekl mě hospodin v rúcho zlatem tkané a nesmiernými záponami okrášlil mě.“

Potom vstaví korunu na hlavu, říkáje: „Pomenšil si mne málem méně od anjelov, chválú a ctí korunoval si mě a ustavil si mě nad diela rukú tvú. Ztúčnil si v uoleji hlavu mú a čieše má zapojujícíe kterak přesvětlá jest a milosrdenstvie tvé následuje mne po vsecky dni života mého.“

Potom vezme žezlo, říkáje: „Metla tvá a kyj tvój, ta mě utěšila jsú, metla zpravenie, metla královstvie tvého.“

Potom vezme jablko, říkáje: „Lid, kterýžtos posadil v rukú, zdráv učin, hospodine, a požehnaj dědictví tvému a vládni jimi a pozdvihni jich až na věky.“

Potom, k stoličici jda, die: „Hospodin chuda činí a vzbohacuje, ponízuje i povýšuje, vzkřešuje ot země pracného a z bláta vyvodí chudého, aby jej posadil s kniežaty a stoličici chvály držal. A chvály božie držely jsú stežeje země a uložil na nich svět. Nohy svatých

^q nebo k tobě] nekto

¹⁸ rkp A „Oblec mě, hospodine, u pancieř spravedlnosci, a dielem síly obklič mě. Potom vezme rukavice, říkáje:“, v rkp B, C, D, E vynecháno

svých zachová a nemilostiví ve tmách skrčie se, neb v síle své mocen bude muž. Hospodina budú se **[220r]** báti protivníci jeho a nad nimi bude zvučeti v nebesiech. Hospodin bude súditi kraje země a dá vladenie králi svému a povýší rohu mazaného svého.“

Po oblečení die tento žalm: „Hospodine, v moci tvé uzdravuje se král a na spasiteli tvém veselí se náramně.“

Než má li býti súd, před žalmem má řeči: „Proč sú se vzrydali národové, blažený muž, jenž neodstúpil po radě nemilostivých.“

Souhrnná ediční poznámka

Elektronické knihy starších česky psaných památek jsou pořizovány výhradně z rukopisů a starých tisků z období 13.–18. století. Při ediční práci je uplatňován kritický přístup k vydávanému textu. Texty jsou transkribovány, tj. převedeny do novočeského pravopisného systému, s tím, že jsou respektovány specifické rysy soudobého jazyka. Elektronické edice vznikají na akademickém pracovišti zabývajícím se lingvistickým výzkumem, proto je mimořádný důraz kladen na interpretaci a spolehlivý záznam jazyka památky.

Transkripce textů se řídí obecně uznávanými edičními pravidly, jimiž jsou pro období staré a střední češtiny zejména texty Jiřího Daňhelky *Směrnice pro vydávání starších českých textů* (Husitský Tábor 8, 1985, s. 285–301), *Obecné zásady ediční a poučení o starém jazyce českém* (in: Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1957, s. 25–35) a *Obecné zásady ediční a poučení o češtině 15. století* (in: Výbor z české literatury doby husitské. Svazek první. Praha, Nakladatelství Československé akademie věd 1963, s. 31–41) a text Josefa Vintra *Zásady transkripce českých textů z barokní doby* (Listy filologické 121, 1998, s. 341–346). Tato obecná pravidla jsou přizpůsobována stavu a vlastnostem konkrétního díla. Při transkripci textu editor dbá na to, aby svou interpretací nesetřel charakteristické rysy jazyka a textu, zároveň však nezaznamenává jevy, které nemají pro interpretaci textu či jazyka význam (tj. např. grafické zvláštnosti textu).

Součástí elektronických knih je textověkritický a poznámkový aparát, jehož obsah a rozsah je zcela v kompetenci jednotlivých editorů. Bez výjimek jsou v kritickém aparátu zaznamenány všechny zásahy do textu, tj. emendace textu. Pravidelně jsou zaznamenávány informace týkající se poškození či fragmentárnosti předlohy, nejistoty při interpretaci textu atp. Naopak méně často jsou uvedeny věcné vysvětlivky a zřídka jsou zachyceny mezitextové vztahy.

Elektronické edice neobsahují slovníček vykládající méně známá slova. K tomuto účelu slouží slovníky zapojené do jednotného vyhledávacího systému *Vokabuláře webového* (<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>), případně též slovníky nezapojené do tohoto vyhledávání (<http://vokabular.ujc.cas.cz/zdroje.aspx>).

Struktura a forma elektronických edic

Text edice je strukturován, tj. povinně je v něm zaznamenávána uzuální foliace či paginace. V závislosti na charakteru předlohového textu mohou být v elektronické knize uvedena čísla veršů (u veršovaných předloh) či označení kapitol a veršů (u biblických textů).

Dále je naznačena i další struktura textu, tj. text je členěn pomocí nadpisů a podnadpisů na nižší celky.

Součástí elektronických edic je textověkritický a poznámkový aparát.

Ve formátu PDF je tento aparát zachycen v poznámkách pod čarou umístěných na konkrétní stránce, ve formátu EPUB je textověkritický a poznámkový aparát uveden v poznámkách v závěru dokumentu:

- ^a – malé písmeno v horním indexu označuje emendace. U emendací je na prvním místě uvedeno kurzivou správné (tj. opravené) znění textu ve shodě s edicí, za grafickou značkou] je uvedeno chybné znění pramenné předlohy
- ¹ – arabská číslice označuje poznámky a komentáře nejrůznějšího druhu, které editor pokládal za důležité pro interpretaci textu

Formát EPUB umožňuje hypertextový přechod z různých částí textu (z položek obsahu, z indexových číslic a písmen textověkritického komentáře) na jiný text. Upozorňujeme, že některé elektronické čtečky nemusí podporovat všechny zamýšlené formáty a funkce.

V elektronické edici je dále použito těchto typů závorek a dalšího grafického značení:

závorky

- {} ve složených závorkách je zaznamenán text, který má charakter přípisu. Rozlišujeme přípisky podle umístění v textu (marginální a interlineární) a přípisky podle stáří vzhledem k základnímu textu (soudobou rukou a pozdější rukou).
- [] v hranatých závorkách je zaznamenán text, který není součástí předlohového textu, ale který lze na základě pravděpodobnosti či jiného textu do edice doplnit; text v hranatých závorkách může být doplněn i o poznámku (značenou arabskou číslicí v horním indexu) s údajem, odkud je text doplněn. V hranatých závorkách jsou rovněž umístěna čísla a údaje určující strukturu textu (foliace, paginace).

odlišné písmo

- *kurziva* označuje text, který byl editorem interpretován jako text nečeský; dále nerozlišujeme, o jaký jazyk se jedná, avšak nejčastěji se vyskytuje latina
- větším písmem jsou označeny nadpisy a podnápisy
- různou velikost písma či *kurzivní* řez některé čtečky nerozlišují

Komentář editora

Latinsky sepsaný řád korunovace českého krále se záhy, ještě za života iniciátora jeho vzniku, Karla IV., dočkal staročeského překladu. Dílo, které zde označujeme jako *Řád korunování krále českého a královny*, se z období do sklonku 15. století dochovalo v pěti rukopisech: jejich přehled pod zkratkou ŘádKor viz *Staročeský slovník. Úvodní stati, soupis pramenů a zkratek*. Praha 1968, s. 106. Tato edice zpřístupňuje text ŘádKorE, tj. znění zapsaného v rukopisném kodexu Knihovny Biskupství litoměřického, který byl v 2. polovině 20. století dlouhá desetiletí považován za nezvěstný.

Znovuobjevením litoměřického rukopisu se otevřela jak možnost jeho vydání, tak odborného bádání nad ním, a s potěšením můžeme k údajům z úvodních statí *Staročeského slovníku* doplnit signaturu rukopisu B I F 54 a folia, na nichž je korunovační řád zapsán: 202v–220r. Dále je třeba dle nejnovějšího zkoumání korigovat dataci rukopisu: naposledy uváděný rok 1466 se vztahuje k prvním složkám rukopisného kodexu, na nichž je mj. zapsána Pulkavova kronika, ale korunovační řád se nachází v části datované Miladou Svobodovou do poslední třetiny 15. století (srov. Milada Svobodová, *Několik poznámek k obsahu a osudům znovunalezeného Litoměřického rukopisu Pulkavovy kroniky*. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* 16, 1999–2000. Praha, Národní knihovna ČR 2002, s. 93–117). Rovněž je možné zpřesnit dataci rukopisu ŘádKorD, který je velmi pravděpodobně opisem z litoměřického kodexu, a mohl proto vzniknout nejspíše ke konci 15. století.

Poslední edicí staročeského korunovačního řádu byla edice historika Josefa Emlera z r. 1878 (*Spisové císaře Karla IV. Památky (staré) 4*. Praha, s. 73–108), která vycházela z rukopisu nejstaršího (ŘádKorA z r. 1396) a v různocteních zohledňovala tři z mladších rukopisů (ŘádKorB, C a E). Dnes však již Emlerova edice, která se přes její nesporné kladné stránky nevyvarovala omylů a nedostatků, nárokům jazykovědného zkoumání bohužel nepostačuje. Náš přepis vychází z edičních pravidel formulovaných zejména v textu Jiřího Daňhelky *Směrnice pro vydávání starších českých textů*. In: *Husitský Tábor* 8, 1985, s. 285–301. O latinské předloze českého korunovačního řádu srov. Josef Cibulka: *Český řád korunovační a jeho původ*. In: *Knihova časopisu katol. duchovenstva, Nová řada*, č. 1, Praha 1934.

Písař rukopisu ŘádKorE užívá tzv. mladšího spřežkového pravopisu a v omezené míře diakritických znamének: poměrně četné je ž v platnoti ž, objevuje se cz v platnosti č. Ojediné omyly písaře emendujeme a v poznámce uvádíme původní, chybné znění. Originální text rukopisu je zpřehledněn cíleným využíváním červeného a černého inkoustu: červeně jsou psány pasáže uvádějící obecné pokyny k průběhu korunovace, černě jsou psány texty pronášených modliteb a veškeré promluvy, které při korunovaci zaznívají.

Poznámka k titulu díla: Původním nadpisem jsou v rukopisech ŘádKor opatřeny v podstatě jen dvě části, a to *Řád korunování krále českého* a na něj bezprostředně navazující *Řád na požehnání králové*; již bez grafického zvýraznění je v textu uvedena třetí, poslední část, a to slovy *Tuto pak počíná se řád oblačenie králového* (transkribujeme z rukopisu E). Přímo z textu korunovačních předpisů bychom však mohli čerpat titul díla z pasáže, kde se píše: *Tuto se dokonává řád korunování králova i králové Českého království* (opět citujeme znění rkp E). V katalogích a odborné literatuře je však již užíván titul pojímající do sebe incipit rukopisu *Řád korunování krále českého* a připojující *a královny* (popř. *i královny*), který volíme i pro tuto edici.

Tato edice je autorské dílo chráněné ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, a je určena pouze k nekomerčním účelům.